

EU:n perustamissopimukset

- Euroopan unionista tehty sopimus
 - Sisämarkkinoiden perustana on sosiaalista edistystä tavoitteleva erittäin kilpailukykyinen sosiaalinen markkinatalous ([3.3 artikla](#))
- Sopimus Euroopan unionin toiminnasta
 - Sosiaalipolitiikka kuuluu unionin ja jäsenvaltioiden jaetun toimivallan piiriin ([4.2 artikla](#))
 - Jokaisella unionin kansalaisella on oikeus vapaasti liikkua ja oleskella jäsenvaltioiden alueella, jollei perussopimuksissa määrätystä tai sen soveltamisesta annetuissa säännöksissä säädetystä rajoituksista ja ehdoista muuta johdu. ([21 artikla](#))
 - EU:n perustana työntekijöiden vapaa liikkuvuus ja sosiaaliturvan koordinointi liikkuvuuden toteuttamiseksi ([45 ja 48 artikla](#))
 - Sosiaalisten järjestelmien yhdenmukaistaminen seuraa mm. sisämarkkinoiden toiminnasta ([151 artikla](#))
 - Unioni tukee ja täydentää jäsenvaltioiden toimintaa mm. sosiaalisen syrjäytymisen torjumiseksi ja sosiaalisen suojelun järjestelmien nykyaikaistamiseksi ([153 artikla](#))

Työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta annettu asetus 492/2011

- Jäsenvaltion kansalaista ei työntekijänä saa kansalaisuutensa vuoksi saattaa toisen jäsenvaltion alueella kotimaisiin työntekijöihin verrattuna eri asemaan työ- ja palvelussuhteen ehtojen suhteen. Hänen on saatava samat sosiaaliset ja verotukseen liittyvät edut kuin kotimaisten työntekijöiden. ([7 artikla](#))
 - Sosiaalisen edun käsite on laaja, ja se kattaa koordinaatioasetuksen soveltamisalaan kuuluvat sosiaaliturvaetuudet sekä koordinaatioasetuksen soveltamisalan ulkopuolella olevat sosiaalihuoltoetuudet
- Sosiaaliturvan koordinaatioasetukset ovat erityissäännöksinä ensisijaisia asetukseen 492/2011 nähden

Sosiaaliturvan koordinaatioasetukset 883/2004 ja 987/2009

- Asetukset syrjäyttävät sen kanssa ristiriidassa olevat kansallisen lain säännökset
- Sovelletaan kaikkiin jäsenvaltioiden kansalaisiin, kansalaisuudettomiin henkilöihin sekä pakolaisiin ([2 artikla](#))
 - Asetuksen 1231/2010 myötä koordinaatioasetuksia sovelletaan myös kolmannen valtion kansalaisiin
- Suomessa asetuksen piiriin mukaisia etuuksia ovat:
 - sairausvakuutusetuudet, julkinen terveydenhuolto, kuntoutusetuudet, kansaneläkelain mukaiset eläkkeet, työeläkelakien mukaiset vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeet, vammaisetuudet, joista on säädetty laissa vammaisetuuksista, tapaturmavakuutus, työttömyysturvalain mukainen ansio- ja perusturva, lapsilisä ja lasten kotihoidontuen hoitoraha ja hoitolisä
- Sosiaaliturvan yhteensovittamisen periaatteita ovat:
 - Yhdenvertainen kohtelu ([4 artikla](#))
 - Kausien yhteen laskeminen ([6 artikla](#))
 - Etuuksien eksportointi ([7 artikla](#))
 - Yksi sovellettava lainsäädäntö ([II osasto](#))
- Etuuksien määräytymisestä on säädetty yksityiskohtaisemmin suhteessa asetukseen 492/2011
 - Ensisijaisesti sovelletaan koordinaatioasetuksia, mutta asetus 492/2011 voi tuoda joitain etuuksia maksettavaksi työntekijälle

- Euroopan komissio on esittänyt 13.12.2016 ehdotuksen EU:n sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisen tarkistamisesta ([Komission ehdotus](#))

Liikkuvuusdirektiivi 2004/38

- Direktiivi koskee unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeutta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltion alueella ([1 artikla](#))
- Kolmen kuukauden oleskelulta edellytetään ainoastaan voimassa olevaa passia tai henkilökorttia ([6 artikla](#))
 - Yli kolmen kuukauden oleskelulta edellytetään oleskeluoikeuden rekisteröintiä ja riittäviä varoja, jottei henkilö joudu turvautumaan vastaanottavan maan sosiaalihuoltojärjestelmään ja jottei hänestä muodostuisi kohtuutonta taakkaa vastaanottavan jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmälle ([7 artikla](#))
- Kaikkia unionin kansalaisia, joilla on oleskeluoikeus tai pysyvä oleskeluoikeus, sekä heidän perheenjäseniään on kohdeltava jäsenvaltion kansalaisten kanssa tasavertaisesti perustamissopimuksen soveltamisaloilla ([24 artikla](#))
 - Ennen pysyvän oleskeluoikeuden myöntämistä ei kuitenkaan oikeutta sosiaaliavustuksiin muille kuin palkatuille työntekijöille tai itsenäisille ammatinharjoittajille ja heidän perheenjäsenilleen
- EU-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä:
 - Brey ([C-140/12](#)): EU-oikeus ei ole esteenä kansalliselle säännökselle, jonka mukaan oikeus erityiseen maksuihin perustumattomaan rahaetuuteen edellyttää laillista oleskelua jäsenvaltiossa. Asiaa on kuitenkin arvioitava kokonaisuutena ja asianomaisen henkilökohtaiset olosuhteet huomioon ottaen
 - Dano ([C-333/13](#)): yhdenvertaista kohtelua edellytetään suhteessa ainoastaan niihin, jotka täyttävät direktiivin 2004/38 edellytykset
 - Alimanovic ([C-67/14](#)): henkilöt eivät täyttäneet direktiivin 2004/38 edellytyksiä, joten henkilökohtaisen tilanteen arviointia ei tarvinnut suorittaa
 - Garcia-Nieto ([C-299/14](#)): Vastaanottavan jäsenvaltion ei tarvitse myöntää oikeutta sosiaaliavustukseen kolmen ensimmäisen oleskelukuukauden aikana muille kuin työntekijöille tai itsenäisille ammatinharjoittajille taikka henkilöille, joilla säilyy tällainen asema. Yksilöllistä tarkastelua ei tarvitse suorittaa pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tapauksessa.
 - Komissio v. UK ([C-308/14](#)): edellytettiin sosiaaliturvaetuuksien myöntämiselle laillisen oleskelun vaatimusta

Kolmansien valtioiden kansalaisten oikeudet

- Kolmansien valtioiden kansalaisilla ei ole oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen kolmannesta maasta unioniin tai unionin sisällä.
- Kolmannen valtion kansalaisella on kuitenkin oikeus yhdenvertaiseen kohteluun asetuksen 883/2004 asialliseen soveltamisalaan kuuluvilla sosiaaliturvan aloilla eri määräysten perusteella:
 - Yhdistelmäluopadirektiivi yhdenmukaistaa kolmansista maista tulevien työntekijöiden maahanpääsyä koskevia menettelyjä ([2011/98/EU](#))
 - Kausityöntekijädirektiivi koskee kolmansista maista tulevia henkilöitä, jotka tulevat unionin alueelle tarkoituksenaan harjoittaa kausiluonteista toimintaa ([2014/36/EU](#))
 - ICT-direktiivi koskee yritysten sisällä siirtyviä henkilöitä ([2014/66/EU](#))

Lisätietoa saatavilla seuraavista osoitteista:

Oikeudellisten asiantuntijoiden verkosto ([FreSsco](#))

Sosiaaliturvan yhteensovittaminen EU:ssa ([Euroopan komissio](#))